Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

24 февруари 2022 година*

„Преюдициално запитване — Социална политика — Организация на работното време — Директива 2003/88/ЕО — Член 8 — Член 12, буква а) — Членове 20 и 31 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Намаляване на нормалната продължителност на нощния труд спрямо нормалната продължителност на труда през деня — Работници от публичния и работници от частния сектор — Равно третиране“

По дело C-262/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Районен съд Луковит (България) с акт от 15 юни 2020 г., постъпил в Съда на 15 юни 2020 г., в рамките на производство по дело

VB

срещу

Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: Ал. Арабаджиев, председател на първи състав, изпълняващ функцията на председател на втори състав, I. Ziemele (докладчик), T. von Danwitz, P. G. Xuereb и A. Kumin, съдии,

генерален адвокат: G. Pitruzzella,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за VB, от В. Петрова, адвокат,

– за германското правителство, от J. Möller и R. Kanitz, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от C. Valero и В. Божилова, в качеството на представители,

* Език на производството: български.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 2 септември 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 12, буква а) от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L 299, 2003 г., стр. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 3), както и на членове 20 и 31 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор, който VB, служител в противопожарната служба към Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към Министерство на вътрешните работи (България) (наричана по-нататък „Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“), води с тази главна дирекция по повод на отчитането и заплащането на положените от него часове нощен труд.

Правна уредба

Международното право

3 Член 8 от Конвенция № 171 на Международната организация на труда (МОТ) от 26 юни 1990 г. относно нощния труд предвижда:

„Компенсациите за полагащите нощен труд работници под формата на продължителност на работното време, заплащане или сходни придобивки трябва да са съобразени с естеството на нощния труд“.

Правото на Съюза

4 Съображения 6—8 и 10 от Директива 2003/88 гласят:

„(6) Следва да се отчитат принципите на [МОТ] за организацията на работното време, включително онези, които се отнасят за нощния труд.

(7) Изследванията показват, че човешкото тяло е по-чувствително през нощта към смущения в околната среда, както и към някои тежки форми на организация на работата, и че дългите периоди на нощен труд могат да са вредни за здравето на работниците и да застрашат безопасността на работното място.

(8) Необходимо е да се ограничи продължителността на нощния труд, включително на извънредния труд, и да се предвиди работодателите, които редовно използват работници, полагащи нощен труд, да предоставят тази информация на вниманието на компетентните органи, ако те го изискват.

[…]

(10) Положението на работниците, които полагат нощен труд и работниците на работа на смени изисква равнището на опазване на безопасността и здравето да се привежда в съответствие с естеството на тяхната работа, а организацията и функционирането на службите и средствата за защита и профилактика трябва да бъдат ефикасни“.

5 Член 8 от Директивата е озаглавен „Продължителност на нощния труд“ и гласи:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че:

а) нормалната продължителност на работното време на работниците, които полагат нощен труд, не надвишав[а] средно осем часа за всеки 24-часов период;

б) работниците, които полагат нощен труд[…] и чиято работа е свързана с особени рискове или физическо или умствено натоварване, не работят повече от осем часа за всеки период от 24 часа, през който полагат нощен труд.

По смисъла на буква б), работата, която предполага особени рискове или физическо или умствено натоварване се определя от националното законодателство и/или практика, или от колективни трудови договори или споразумения между социалните партньори, като се отчитат специфичното въздействие и рисковете на нощния труд“.

6 Член 12 от посочената директива е озаглавен „Защита на безопасността и здравето“ и гласи:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че:

а) работниците, които полагат нощен труд[,] и работниците на смени се ползват с подходяща за естеството на работата им защита на безопасността и здравето;

б) съответните служби или средства за защита и профилактика във връзка с безопасността и здравето на работниците, които полагат нощен труд и работниците на смени, са равностойни на тези, които се прилагат за другите работници и са на разположение по всяко време“.

Българското право

Кодексът на труда

7 Член 140 от Кодекса на труда (ДВ, бр. 26 от 1 април 1986 г. и бр. 27 от 4 април 1986 г.) в приложимата му в главното производство редакция (наричан по-нататък „Кодексът на труда“) гласи:

„(1) Нормалната продължителност на седмичното работно време през нощта при 5-дневна работна седмица е до 35 часа. Нормалната продължителност на работното време през нощта при 5-дневна работна седмица е до 7 часа.

(2) Нощен е трудът, който се полага от 22,00 ч. до 06,00 ч., а за работници и служители, ненавършили 16-годишна възраст — от 20,00 ч. до 06,00 ч.

[…]“.

Законът за Министерството на вътрешните работи

8 Член 142 от Закона за Министерството на вътрешните работи (ДВ, бр. 53 от 27 юни 2014 г.) в приложимата му в главното производство редакция (наричан по-нататък „Законът за МВР“) гласи:

„(1) Служителите на МВР са:

1. държавни служители — полицейски органи и органи по пожарна безопасност и защита на населението;

2. държавни служители;

3. лица, работещи по трудово правоотношение.

[…]

(5) Статутът на лицата, работещи по трудово правоотношение, се урежда при условията и по реда на Кодекса на труда и на този закон.

[…]“.

9 Съгласно член 187 от Закона за МВР:

„(1) Нормалната продължителност на работното време на държавните служители в МВР е 8 часа дневно и 40 часа седмично при 5-дневна работна седмица.

[…]

(3) Работното време на държавните служители се изчислява в работни дни — подневно, а за работещите на 8-, 12- или 24-часови смени — сумирано за тримесечен период. […] При работа на смени е възможно полагането на труд и през нощта между 22,00 и 6,00 ч., като работните часове не следва да надвишават средно 8 часа за всеки 24-часов период.

[…]

(9) Редът за организацията и разпределянето на работното време, за неговото отчитане, за компенсирането на работата на държавните служители извън редовното работно време, режимът на дежурство, времето за отдих и почивките за държавните служители се определят с наредба на министъра на вътрешните работи.

[…]“.

10 Член 188, алинея 2 от този закон гласи:

„Държавните служители, които полагат труд за времето между 22,00 и 6,00 ч., се ползват със специалната закрила по Кодекса на труда“.

11 С наредби, издадени от министъра на вътрешните работи на основание член 187, алинея 9 от Закона за МВР, се определят редът за организацията и разпределянето на работното време и за компенсирането на работата извън редовното работно време, режимът на дежурство, времето за отдих и почивките на държавните служители в МВР.

12 Така член 31, алинея 2 от Наредба № 8121з-407 от 11 август 2014 г. (ДВ, бр. 69 от 19 август 2014 г.) (наричана по-нататък „Наредбата от 2014 г.“) е предвиждал преобразуване на нощните часове труд в дневни с определен увеличаващ коефициент. Съгласно тази разпоредба часовете положен труд между 22,00 ч. и 6,00 ч. е трябвало да се умножават по коефициент 0,143, а полученото число да се сумира с общия брой отработени часове за отчетния период.

13 Наредбата от 2014 г. е отменена с Наредба № 8121з-592 от 25 май 2015 г. (ДВ, бр. 40 от 2 юни 2015 г.), която на свой ред е заменена с Наредба № 8121з-776 от 29 юли 2016 г. (ДВ, бр. 60 от 2 август 2016 г.), като те вече не предвиждат режим на завишено отчитане на нощните часове труд като предвидения в член 31, алинея 2 от Наредбата от 2014 г.

14 Що се отнася до работниците извън МВР, член 9, алинея 2 от Наредбата за структурата и организацията на работната заплата (ДВ, бр. 9 от 26 януари 2007 г., наричана по-нататък „НСОРЗ“) гласи:

„При сумирано изчисляване на работното време нощните часове се превръщат в дневни с коефициент, равен на отношението между нормалната продължителност на дневното и нощното работно време, установени за подневно отчитане на работното време за съответното работно място“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

15 VB е служител в противопожарната служба към Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“.

16 В периода от 2 октомври 2016 г. до 2 октомври 2019 г. VB е полагал нощен труд. Във връзка с този период той смята, че има право на завишеното отчитане на нощните часове труд, предвидено в член 9, алинея 2 от НСОРЗ, в съответствие с който Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ била длъжна да преобразува часовете нощен труд в часове дневен труд, като приложи коефициент 1,143, така че седем часа нощен труд да се приравняват на осем часа дневен труд.

17 Главната дирекция отказва да плати на VB сумата от 1683,74 лева (около 860 евро) като възнаграждение за извънреден труд във връзка с положения от него нощен труд през посочения период, поради което VB предявява иск пред запитващата юрисдикция за осъждането на главната дирекция да му заплати тази сума.

18 Главната дирекция оспорва иска на VB, като се мотивира с това, че след отмяната на Наредбата от 2014 г. вече няма правно основание за преобразуването на нощния труд в дневен и че НСОРЗ не е приложима за държавните служители в МВР.

19 Запитващата юрисдикция отбелязва, че според доводите на ответника съгласно член 187, алинея 1 от Закона за МВР нормалната продължителност на работното време на държавните служители в министерството е осем часа дневно, като това включва и полагането на труд през нощта.

20 Тя изтъква, че този „специален закон“, който се прилага за държавните служители в МВР, не съдържа изрична правна норма, която да установява каква е нормалната продължителност на нощния труд, а само указва кой интервал от време се счита за нощ, а именно от 22,00 ч. до 6,00 ч.

21 Запитващата юрисдикция обаче намира, че съгласно член 188, алинея 2 от Закона за МВР държавните служители в министерството, които полагат труд за времето между 22,00 ч. и 6,00 ч., трябва да се ползват със специалната закрила по Кодекса на труда. Същевременно Кодексът на труда предвижда, че нормалната продължителност на работното време през нощта е по-кратка — до седем часа.

22 Посочената юрисдикция подчертава, че член 187, алинея 3 от Закона за МВР не предвижда нормална продължителност от осем часа на нощния труд, а единствено указва, че при работа на смени, както е в настоящия случай, е допустимо да се полага труд и през нощта между 22,00 ч. и 6,00 ч. Запитващата юрисдикция смята, че нормалната продължителност на работното време през нощта на държавните служители в МВР трябва да е седем часа, за да не бъдат третирани по-неблагоприятно от останалите работници в публичния сектор и от работниците в частния сектор.

23 При тези условия Районен съд Луковит (България) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Ефективната защита по чл. 12, б. „а“ от Директива 2003/88/ЕО изисква ли нормалната продължителност на нощния труд на полицаи и пожарникари да е по-кратка от установената нормална продължителност на труда през деня?

2) Принципът на равенство, залегнал в чл. 20 и чл. 31 от [Хартата] изисква ли определената в националното право нормална продължителност на нощния труд 7 часа за работници в частния сектор, да се прилага и за работници в публичния сектор, включително за полицаи и пожарникари?

3) Ефективното постигане на целта по § 8 от Преамбюла на Директива 2003/88/ЕО — да се ограничи продължителността на нощния труд, изисква ли националната правна уредба изрично да посочи каква е нормалната продължителност на нощния труд, включително на заетите в публичния сектор?“.

Производството пред Съда

24 Запитващата юрисдикция отправя искане делото да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 23а от Статута на Съда на Европейския съюз и член 107 от Процедурния правилник на Съда.

25 На 9 юли 2020 г. по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат Съдът решава да остави това искане без уважение.

По преюдициалното запитване

По допустимостта

26 В самото начало следва да се отбележи, че без изрично да повдига възражение за недопустимост на преюдициалното запитване, Европейската комисия изразява резерви в това отношение, като поддържа, че спорът в главното производство не засяга пряко въпроса дали Директива 2003/88 е транспонирана правилно в българското право.

27 Спорът в главното производство се отнася до определянето на броя на часовете извънреден труд през нощта, които ищецът в главното производство е положил свръх нормалното нощно работно време, предвидено за частния сектор в България, с цел да се установи размерът на възнаграждението на заинтересованото лице и да му се изплати съответната сума. Както обаче сама отбелязва и Комисията, Директива 2003/88 не се отнася до възнаграждението на работниците.

28 Всъщност Съдът е постановил, че Директива 2003/88, която е приета на основание член 153, параграф 2 ДФЕС, урежда само някои аспекти на организацията на работното време с цел да се защитят безопасността и здравето на работниците, като в съответствие с член 153, параграф 5 ДФЕС тя не се прилага спрямо аспектите, свързани със заплащането на работниците, освен що се отнася до особената хипотеза на платения годишен отпуск по член 7, параграф 1 от нея. Следователно тази директива по принцип не се прилага спрямо възнаграждението на работниците (вж. в този смисъл решение от 30 април 2020 г., Készenléti Rendőrség, C-211/19, EU:C:2020:344, т. 23).

29 При все това Съдът е постановил, че сам по себе си фактът, че спорът в главното производство се отнася до възнаграждението, не налага извод за недопустимост на съответното преюдициално запитване, което повдига въпроси за тълкуването на разпоредбите на Директива 2003/88 (вж. в този смисъл решение от 21 февруари 2018 г., Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, т. 25 и 26).

30 Извън това Съдът също така е постановил, че предвиденото в член 153, параграф 5 ДФЕС изключение трябва да се разглежда като отнасящо се до мерките, които подобно на уеднаквяването на всички или на част от съставните елементи на заплатите и/или на тяхното равнище в държавите членки, или на въвеждането на минимална заплата, биха довели до пряка намеса на правото на Съюза при определянето на възнагражденията в рамките на последния. Това изключение обаче не може да обхване всички въпроси, които имат известна връзка с възнагражденията, тъй като това би означавало да се лишат от голяма част от съдържанието им определени области, посочени в член 153, параграф 1 ДФЕС (решение от 19 юни 2014 г., Specht и др., C-501/12—C-506/12, C-540/12 и C-541/12, EU:C:2014:2005, т. 33 и цитираната съдебна практика).

31 В настоящия случай преюдициалните въпроси не се отнасят до размера на възнаграждението, а до реда за организацията, разпределянето и отчитането на работното време през нощта и за компенсирането на работата извън редовното работно време.

32 Ето защо следва да се отговори на поставените въпроси.

По същество

По първия и третия въпрос

33 В самото начало следва да се отбележи, че съгласно постоянната съдебна практика, за да е полезен с отговора си на отправилата преюдициален въпрос юрисдикция, може да е необходимо Съдът да вземе предвид норми на правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпроса си (решение от 25 април 2013 г., Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, т. 38 и цитираната съдебна практика).

34 В настоящия случай третият въпрос на запитващата юрисдикция се отнася до съображение 8 от Директива 2003/88, но следва да се припомни, че макар да са неразделна част от Директивата и да излагат нейните цели, съображенията сами по себе си нямат задължителна сила. До нощния труд обаче се отнасят разпоредбите на член 8 от Директивата. Освен това, както отбелязва генералният адвокат в точка 30 от заключението си, според запитващата юрисдикция изходът на спора в главното производство зависи от тълкуването, което Съдът би дал на понятието „продължителност на нощния труд“ по смисъла на посочения член 8.

35 При тези условия, за да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, уместно е първият и третият въпрос, които следва да се разгледат заедно, да се разбират като целящи по същество да се установи дали член 8 и член 12, буква а) от Директива 2003/88 трябва да се тълкуват в смисъл, че налагат да се приеме национална правна уредба, която да предвижда, че нормалната продължителност на нощния труд за работниците от публичния сектор като полицаите и пожарникарите е по-кратка от предвидената за тях нормална продължителност на труда през деня.

36 Както следва от преюдициалното запитване, ищецът в главното производство смята, че след като в Закона за МВР и в действащите през съответния период подзаконови нормативни актове липсва правило за преобразуването на нощните часове труд в дневни, то трябва да се приложат релевантните разпоредби на НСОРЗ.

37 Следва да се припомни, че Директива 2003/88 определя минималните изисквания за безопасност и здраве при организацията на работното време в съответствие с член 1, параграф 1 от нея и че тя се прилага в частност за някои аспекти на нощния труд, работата на смени и режима на работа.

38 Правото на всеки работник на ограничаване на максималната продължителност на труда и на периоди на почивка, по-специално междудневна, не само представлява особено важно правило на социалното право на Съюза, но и е изрично прогласено в член 31, параграф 2 от Хартата, на която член 6, параграф 1 ДЕС придава същата юридическа сила като Договорите (решение от 17 март 2021 г., Academia de Studii Economice din Bucureşti, C-585/19, EU:C:2021:210, т. 36 и цитираната съдебна практика).

39 Разпоредбите на Директива 2003/88, и по-специално членове 8 и 12 от нея, уточняват това основно право и поради това трябва да се тълкуват с оглед на него (решение от 17 март 2021 г., Academia de Studii Economice din Bucureşti, C-585/19, EU:C:2021:210, т. 37).

40 С това напомняне, от постоянната практика на Съда следва, че при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част (решение от 11 юни 2020 г., CHEP Equipment Pooling, C-242/19, EU:C:2020:466, т. 32 и цитираната съдебна практика).

41 В това отношение, на първо място, следва да се отбележи, че минималните изисквания относно нормалната продължителност на нощния труд са определени в член 8, буква а) от Директивата, който предвижда, че държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че нормалната продължителност на работното време на работниците, които полагат нощен труд, не надвишава средно осем часа за всеки 24-часов период. В член 8, буква б) от Директивата се уточнява, че работниците, които полагат нощен труд и чиято работа е свързана с особени рискове или физическо или умствено натоварване, не трябва да работят повече от осем часа за всеки период от 24 часа, през който полагат нощен труд.

42 Съгласно член 12, буква а) от Директива 2003/88 държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че работниците, които полагат нощен труд, и работниците на смени се ползват с подходяща за естеството на работата им защита на безопасността и здравето.

43 На второ място, както беше припомнено в точка 39 от настоящото решение, като установява правото на всеки работник на ограничаване на максималната продължителност на труда и на периоди на дневна и седмична почивка, тази директива уточнява основното право, изрично прогласено в член 31, параграф 2 от Хартата, и следователно трябва да се тълкува с оглед на посочения член 31, параграф 2. Поради това разпоредбите на тази директива не могат да се тълкуват стеснително в ущърб на правата, които работниците черпят от нея (решение от 11 ноември 2021 г., Dublin City Council, C-214/20, EU:C:2021:909, т. 37 и цитираната съдебна практика).

44 На трето място, що се отнася конкретно до нощния труд, в съображение 7 от Директивата са взети предвид специфичните рискове за този период на дейност. Освен това в съображения 8 и 10 от Директивата се подчертават потенциално вредните последици от нощния труд и необходимостта да се ограничи неговата продължителност, за да се гарантира по-високо равнище на опазване на безопасността и здравето на работниците.

45 В този смисъл, видно от текста на член 2, точка 3 от Директива 2003/88, „нощно време“ означава всеки период, не по-кратък от седем часа, както е определен от националното законодателство, и който във всички случаи трябва да включва периода между полунощ и 5,00 ч.

46 В съответствие с член 2, точка 4 от Директивата „работник, който полага нощен труд“ означава, от една страна, всеки работник, който обичайно работи „нощно време“ най-малко в продължение на три часа от ежедневното си работно време, и от друга страна, всеки работник, който има вероятност нощно време да изпълнява известна част от годишното си работно време, която се определя по избор на съответната държава членка от националното законодателство, след консултации със социалните партньори, или от колективни договори или споразумения, сключени между социалните партньори на национално или регионално равнище.

47 От посоченото по-горе следва, че Директива 2003/88 установява минимални общи изисквания, които включват допълнителна защита за работниците, които полагат нощен труд.

48 В този смисъл член 8 от Директивата налага да е посочена максималната продължителност на нощния труд. Същевременно предвиденото в член 12, буква а) от Директивата задължение да се предприемат необходимите мерки, така че работниците, които полагат нощен труд, и работниците на смени да се ползват с подходяща за естеството на работата им защита, оставя известна свобода на преценка на държавите членки по въпроса какви подходящи мерки да приложат (вж. в този смисъл решения от 24 януари 2012 г., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, т. 35 и 48, както и от 11 април 2019 г., Syndicat des cadres de la sécurité intérieure, C-254/18, EU:C:2019:318, т. 23 и 35).

49 Ето защо се налага констатацията, до която достига и генералният адвокат в точка 66 от заключението си, че нито една от разпоредбите на Директивата не съдържа указание за дадена разлика или съотношение между нормалната продължителност на нощния труд и нормалната продължителност на труда през деня. Ето защо първата продължителност може по принцип да се определя независимо от втората.

50 Оттук следва да се приеме, че Директива 2003/88 не налага да се приемат мерки, с които да се установи разлика между нормалната продължителност на нощния труд и нормалната продължителност на труда през деня. Следователно Директивата не налага да се приема особена норма, която специфично да урежда нормалната и пределна продължителност на нощния труд, при условие че тази продължителност е ограничена в съответствие с изискванията, произтичащи от член 8 от Директивата.

51 При все това следва да се подчертае, че задължението, припомнено в точка 48 от настоящото решение, трябва да се изпълнява така, че да се постигнат защитните цели, определени от самата директива. По-конкретно, когато определят необходимото равнище на защита на здравето и безопасността на работниците, които полагат нощен труд, държавите членки трябва да следят да е гарантирано спазването на принципите на защитата на безопасността и здравето на работниците. Поради това те трябва да следят в полза на полагащите нощен труд работници да има други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които да позволяват да се компенсира особената тежест на този вид труд, подчертана и в Директива 2003/88, а съответно и да се съобрази естеството на нощния труд.

52 В това отношение следва да се констатира, че извършваните през нощта задачи могат да са различно трудни и различно стресиращи, което може да изисква за някои работници да се въведат специфични условия на организация на работата, за да се гарантира защитата на здравето и безопасността им. В настоящия случай задачите, които пожарникарите и полицаите извършват през нощта, биха могли да обосновават въвеждането на такива специфични условия на организация на работата. Всъщност запитващата юрисдикция отбелязва, че специалните и изключително значими функции на тези работници от публичния сектор предполагат към тях да се поставят множество допълнителни изисквания и задължения, например до 24-часова продължителност на смените или особени задължения при извънредни ситуации.

53 Ето защо, като се има предвид по-голямата тежест на нощния труд в сравнение с труда през деня, намаляването на нормалната продължителност на нощния спрямо тази на дневния труд може да е подходящо решение за гарантирането на защитата на здравето и безопасността на съответните работници, макар и това да не е единственото възможно решение. Според естеството на съответната дейност предоставянето на допълнителни периоди на почивка или свободно време например също би могло да способства за защитата на здравето и безопасността на тези работници.

54 В това отношение следва да се припомни, че съгласно съображение 6 от Директива 2003/88 следва да се отчитат принципите на МОТ за организацията на работното време, включително онези, които се отнасят за нощния труд, а съгласно член 8 от Конвенция № 171 на МОТ компенсациите за полагащите нощен труд работници под формата на продължителност на работното време, заплащане или сходни придобивки трябва да са съобразени с естеството на нощния труд. Така тази разпоредба потвърждава, че мерките, които държавите членки са длъжни да предприемат в съответствие с член 12, буква а) от Директивата, не трябва изрично да са насочени към продължителността на нощния труд.

55 По всички изложени съображения на първия и третия въпрос следва да се отговори, че член 8 и член 12, буква а) от Директива 2003/88 трябва да се тълкуват в смисъл, че не налагат да се приема национална правна уредба, която да предвижда, че нормалната продължителност на нощния труд за работниците от публичния сектор като полицаите и пожарникарите е по-кратка от предвидената за тях нормална продължителност на труда през деня. При всички случаи в полза на такива работници трябва да има други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които да позволяват да се компенсира особената тежест на полагания от тях нощен труд.

По втория въпрос

56 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали Директива 2003/88, разглеждана в светлината на членове 20 и 31 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че изисква определената в законодателството на държава членка нормална продължителност на нощния труд от седем часа за работниците от частния сектор да се прилага и за работниците от публичния сектор като полицаите и пожарникарите.

57 Член 20 от Хартата гласи, че „[в]сички хора са равни пред закона“.

58 Съдът е постановил, че принципът на равно третиране, закрепен в членове 20 и 21 от Хартата, представлява общ принцип на правото на Съюза, който изисква да не се третират по различен начин сходни положения и да не се третират еднакво различни положения, освен ако такова третиране не е обективно обосновано. Разликата в третирането е обоснована, когато се основава на обективен и разумен критерий, тоест когато е свързана с допустима от закона цел на съответната правна уредба и е съразмерна на целта на съответното третиране (решение от 9 март 2017 г., Милкова, C-406/15, EU:C:2017:198, т. 55 и цитираната съдебна практика).

59 Член 31, параграф 1 от Хартата пък предвижда, че „[в]секи работник има право на условия на труд, които опазват неговото здраве и сигурност и зачитат достойнството му“, а в член 31, параграф 2 от нея се уточнява, че „[в]секи работник има право на ограничаване на максималната продължителност на труда, на периоди на дневна и седмична почивка, както и на платен годишен отпуск“.

60 Следва да се припомни, че приложното поле на Хартата по отношение на действията на държавите членки е определено в член 51, параграф 1 от нея, който гласи, че разпоредбите на Хартата се отнасят за институциите на Съюза, както и за държавите членки единствено когато те прилагат правото на Съюза, а според постоянната съдебна практика понятието „прилагане на правото на Съюза“ по смисъла на тази разпоредба предполага между правния акт на Съюза и съответната национална мярка да съществува връзка, надхвърляща сходството между разглежданите области или непрякото въздействие на едната от областите върху другата, като се имат предвид определените от Съда критерии за преценка (решение от 22 април 2021 г., Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, т. 37 и цитираната съдебна практика).

61 В това отношение следва да се отбележи, от една страна, че член 140, алинея 1 от Кодекса на труда гласи, че нормалната продължителност на работното време през нощта при 5-дневна работна седмица е 7 часа. Както подчертава запитващата юрисдикция, тази разпоредба се прилага за работниците от частния сектор.

62 От друга страна, съгласно член 187, алинея 3 от Закона за МВР при работа на смени е възможно полагането на труд и през нощта между 22,00 ч. и 6,00 ч., като работните часове на държавните служители в МВР не следва да надвишават средно осем часа за всеки 24-часов период.

63 Тези разпоредби уточняват свързаните с безопасността и здравето условия на работа, приложими по отношение на нощния труд, и по-конкретно ограничението на продължителността на нощния труд. Подобни разпоредби се явяват прилагане на Директивата и съответно попадат в приложното поле на правото на Съюза.

64 Запитващата юрисдикция смята, че релевантната национална правна уредба въвежда за работниците от частния сектор по-благоприятен режим от приложимия за работниците от публичния сектор, и конкретно за държавните служители в МВР. Тя също така отбелязва, че липсата на специална норма, която да урежда нормалната и пределна продължителност на нощния труд за служителите — полицаи и пожарникари, води до дискриминирането на последните спрямо служителите, работещи по трудово правоотношение в министерството.

65 В това отношение следва да се отбележи, че Съдът е постановил, че разликата в третирането, основана на характера на правоотношението — същинско служебно правоотношение или договорно правоотношение, по принцип може да се подлага на преценка от гледна точка на принципа на равно третиране, който представлява общ принцип на правото на Съюза и понастоящем е закрепен в членове 20 и 21 от Хартата (решение от 22 януари 2020 г., Baldonedo Martín, C-177/18, EU:C:2020:26, т. 56 и цитираната съдебна практика).

66 Ето защо следва да се провери дали в светлината на членове 20 и 31 от Хартата Директива 2003/88 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска някои работници от публичния сектор, и в частност държавните служители в МВР, включително полицаите и пожарникарите, за

които нормалната продължителност на нощния труд може да достига осем часа, да нямат право да ползват по-благоприятния общ правен режим, приложим за работниците от частния сектор, при който нормалната продължителност на нощния труд е определена на седем часа.

67 Що се отнася до изискването разглежданите положения да са сходни, за да се определи дали е налице нарушение на принципа на равно третиране, Съдът най-напред е уточнил, че сходството между положенията трябва да се преценява не общо и абстрактно, а специфично и конкретно по отношение на всички характеризиращи ги елементи, с оглед по-специално на предмета и целта на националната правна уредба, която установява съответното различие, както евентуално и на принципите и целите в областта, към която се отнася тази национална правна уредба (решение от 26 юни 2018 г., MB (Промяна на пола и пенсия за осигурителен стаж и възраст), C-451/16, EU:C:2018:492, т. 42 и цитираната съдебна практика).

68 В настоящия случай от данните в акта за преюдициално запитване следва, че предметът на разглежданата в главното производство национална правна уредба е отчитането на работното време през нощта за дадено работно място. По-конкретно, спорът в главното производство засяга липсата на специална норма, която да урежда нормалната и пределна продължителност на нощния труд, както и преобразуването на нощния труд в дневен по съответен коефициент.

69 В този смисъл националното право видимо изключва държавните служители в МВР като полицаите и пожарникарите от обхвата на общия правен режим, който предвижда ограничение от седем часа на нормалната продължителност на нощния труд, от една страна, а от друга, не предоставя на тези държавни служители възможността за преобразуване на нощния труд в дневен.

70 Запитващата юрисдикция, която единствена е компетентна да прецени фактите, следва да направи необходимите проверки, така че, от една страна, да установи релевантните категории работници и от друга страна, да определи дали е изпълнено изискването за сходство на разглежданите положения (вж. в този смисъл решение от 5 юни 2018 г., Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, т. 52).

71 Същевременно, когато е сезиран с преюдициално запитване, Съдът е компетентен, с оглед на данните, с които разполага в преписката, да даде пояснения с цел да насочи запитващата юрисдикция при решаването на спора в главното производство (решение от 29 октомври 2020 г., Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, т. 38 и цитираната съдебна практика).

72 Както следва от съдебната практика, припомнена в точка 67 от настоящото решение, запитващата юрисдикция следва да определи каква категория работници ползва общия правен режим по член 140 от Кодекса на труда и каква друга категория е изключена от обхвата му. Ще трябва по-нататък да се провери дали националният законодател е решил да изключи тази втора категория предвид в частност обективните характеристики на функциите, които изпълняват работниците от нея. Всъщност в настоящия случай изглежда, че запитващата юрисдикция анализира абстрактни категории работници — като тази на работниците от публичния сектор, от която тя дава за пример особената категория на държавните служители в МВР, и конкретно на полицаите и пожарникарите, и тази на работниците от частния сектор — без да предоставя данни, от които да може да се установят конкретни категории лица, намиращи се в сходно положение, и без да ги

сравнява специфично и конкретно, включително по отношение на приложимите за всяка от тези категории условия във връзка с нощния труд. Всъщност в преюдициалното запитване няма никакви данни в тази посока.

73 Що се отнася до обосноваността на евентуалната разлика в третирането, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика разликата в третирането е обоснована, когато се основава на обективен и разумен критерий, тоест когато е свързана с допустима от закона цел на съответното законодателство и е съразмерна на тази цел (решение от 29 октомври 2020 г., Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, т. 37 и цитираната съдебна практика).

74 В това отношение от преюдициалното запитване следва, че спорната в главното производство липса на механизъм в Наредби № 8121з-592 и № 8121з-776 за преобразуване на нощните часове труд в дневни се обяснява със съображения от правен и икономически порядък.

75 От една страна, съгласно член 187, алинеи 1 и 3 от Закона за МВР нормалната продължителност на труда през деня и през нощта е еднаква и затова съотношението между нормалната продължителност на труда през деня и тази през нощта е 1 и не налага преобразуване.

76 Освен ако не покажат друго проверките, които следва да направи запитващата юрисдикция обаче, подобен аргумент видимо не отразява допустима от закона цел, годна да обоснове разглежданата в главното производство разлика в третирането.

77 От друга страна, запазването на подобен механизъм за преобразуване би изисквало значителни допълнителни финансови средства.

78 Подобен аргумент обаче не може да се приеме. Всъщност правото на Съюза наистина не е пречка за държавите членки да вземат предвид бюджетни съображения успоредно със съображения от политически, социален или демографски порядък и да въздействат върху естеството или обхвата на мерките, които смятат да приемат, но такива съображения не могат сами по себе си да представляват цел от общ интерес.

79 Следва да се припомни, че ако не е основана на такъв обективен и разумен критерий, всяка разлика в третирането, която разпоредбите на националното право в областта на нощния труд въвеждат по отношение на различни категории работници, намиращи се в сходно положение, би била несъвместима с правото на Съюза и би налагала в такъв случай националният съд да тълкува националното право във възможно най-голяма степен с оглед на текста и целта на съответната разпоредба на първичното право, като вземе предвид цялото вътрешно право и приложи признатите от последното тълкувателни методи, за да гарантира пълната ефективност на тази разпоредба и да достигне до разрешение, съответстващо на преследваната с нея цел (решение от 6 октомври 2021 г., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, т. 71 и цитираната съдебна практика).

80 По всички изложени съображения на втория въпрос следва да се отговори, че членове 20 и 31 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат определената в законодателството на държава членка нормална продължителност на нощния труд от седем часа за работниците от частния сектор да не се прилага за работниците от публичния

сектор, включително за полицаите и пожарникарите, ако такава разлика в третирането се основава на обективен и разумен критерий, тоест е свързана с допустима от закона цел на посоченото законодателство и е съразмерна на тази цел.

По съдебните разноски

81 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

1) **Член 8 и член 12, буква а) от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време трябва да се тълкуват в смисъл, че не налагат да се приема национална правна уредба, която да предвижда, че нормалната продължителност на нощния труд за работниците от публичния сектор като полицаите и пожарникарите е по-кратка от предвидената за тях нормална продължителност на труда през деня. При всички случаи в полза на такива работници трябва да има други мерки за защита под формата на продължителност на работното време, заплащане, обезщетения или сходни придобивки, които да позволяват да се компенсира особената тежест на полагания от тях нощен труд.**

2) **Членове 20 и 31 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат определената в законодателството на държава членка нормална продължителност на нощния труд от седем часа за работниците от частния сектор да не се прилага за работниците от публичния сектор, включително за полицаите и пожарникарите, ако такава разлика в третирането се основава на обективен и разумен критерий, тоест е свързана с допустима от закона цел на посоченото законодателство и е съразмерна на тази цел.**

Подписи